

Den som er lys levende
står aldri som et le-
vende lys

HAUK DAGENS SUKK

Demografiske analyser gjøres ikke i et politisk tomrom.

Et farvel til almisser?

Ingvild Almås
**KRON
OG MYNT**

Professor Gregory Clark fra Davis University, USA, ønsker i boken «Farewell to Alms – A brief economic history of the World» å si farvel til almisser. Han hevder at såkalt hjelp fra den vestlige verden opprettholder fattigdom i den fattigere delen av verden, og dermed hindrer økonomisk utvikling og velferdsøkning i fattige land.

Teorien bygger på Thomas Robert Malthus' teori om demografisk utvikling. Den malthusianske modellen forklarer langsiktige demografiske trekk i ikke-industrialiserte land, og bygger på tre hovedforutsetninger: For det første vil fødselsraten i et samfunn øke når levestandarden øker. For det andre synker dødsraten med økt levestandard, det vil si at jo rikere et samfunn er, jo lenger lever befolkningen. For det tredje reduseres levestandarden hvis befolkningen øker, på grunn av knapphet på ressurser som for eksempel dyrkbar jord.

Hvis det blir flere munn å mette, vil altså hver munn bli mindre mett. Økt levestandard fører til stigende fødselsrate og lengre livsløp. Samtidig blir den økte levestandarden spist opp av befolkningsøkningen. Dette kalles gjerne for den *malthusianske fellen*. Hvis en da gir hjelp i nødssituasjoner, som for eksempel medisiner eller mat, til land som befinner seg i den malthusianske fellen, vil befolkningen øke. Hvis en da ikke samtidig klarer å øke den generelle levestandarden på andre måter, vil disse almissene føre til lavere levestandard enn før almissene ble gitt. En forklaring på dette kan være at de totale ressursene ikke øker med befolkningsveksten. For eksempel er det slik at en familie på fem som har klart seg med et tilmålt jordstykke, får det litt verre hvis familien øker til syv personer.

Denne malthusianske modellen er ganske sikkert for enkel, og kan neppe brukes til å beskrive hele verdens økonomiske historie, slik Clark ser ut til å hevde. For eksempel ser det ut til at velferdsøkning gir fallende fødselsrate når velferden kommer over et visst nivå, noe som slår beina under den første forutsetningen. Men når vi ser hvor liten velferdsøkningen er i afrikanske land som har fått mye bistand (for eksempel Etiopia, Uganda og Tanzania), er det grunn til å spørre seg om ikke Gregory Clark reiser en tiltrengt debatt.

Faren for at hjelpeprosjekter opprett-

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS KNUGUNN@ONLINE.NO

holder en lav levestandard i fattige land (eller i verste fall senker den), ser ut til å gjelde bestemte typer bistand: Hvis hjelpeprosjekter initieres på grunn av synlige behov – at barn er sultne, folk dør av kurerbare sykdommer, eller fryser på grunn av dårlige klær – men uten at hjelpen og dens konsekvenser settes inn i en større sammenheng, er denne faren spesielt stor.

Hva er så forklaringen på at land som England kom seg ut av den malthusianske fellen, gjennom den industrielle revolusjon? Hva slags hjelp kunne fungere? Dette er selvfølgelig et langt

«Det er farlig å stirre seg blind på statistikk»

lerret å bleke, og det er jo nettopp derfor man studerer ulike forklaringsmodeller for utvikling, som for eksempel eksportorienterte eller importsubstituerende strategier for industrialisering, og teorier om vekstens indre og ytre drivkrefter.

Industrialisering krever at kapital er tilgjengelig i produksjonsprosessen. Paul Rosenstein-Rodan beskrev i 1943 to veier til høyere velferd i både rike og fattige land: Enten ved å tillate større immigrasjon fra fattige til rike land, eller ved å flytte kapital fra rike til fattige land (altså gjøre investeringer i fattige land). Immigrasjon, hevdet han, har større utfordringer knyttet til seg enn industrialisering. Malthus' teori har på sin side eksistert siden begynnelsen av

1800-tallet. Selv om jeg ønsker en debatt om langsiktige virkninger av hjelpeprosjekter velkommen, er vi ikke tjent med å svelge Malthus' og Clarks forklaring hel. For hva er de etiske følgene av å si at mange mennesker gir lavere velferd enn få mennesker?

Da risikerer man å ende opp med samme konklusjon som det økonomiske instituttet i Gaborone, Botswana: Bruttonasjonalproduktet per innbygger vil øke som en følge av HIV/AIDS-epidemien. Landet er nemlig rikt på diamanter og har dermed en inntektsstrøm som er uavhengig av antall mennesker som kan arbeide i produksjonen. Men hvis man har gått en runde på sykehuset i Gaborone og sett lidelsene der, eller besøkt landsbygder hvor mange barn har mistet foreldrene sine i epidemien, forstår man også at det er farlig å stirre seg blind på statistikk, langsiktig eller ikke. Likevel er Clarks bok en påminning om at investeringer i produksjon i Afrika kanskje kan gjøre mye mer enn tusen velmente hjelpeprosjekter til sammen.

Ingvild Almås, postdoktor ved Institutt for Samfunnsøkonomi, Norges Handelshøyskole, og forsker ved ESOP, Universitetet i Oslo
Ingvild.Almås@nhh.no

Økonomene Erik S. Reinert, Marianne Marthinsen, Ingvild Almås og Ali Esbati skriver onsdager i Klassekampen. Radikalt økonominettverk finner du på www.okonominettverket.no.

PÅ TEPPE

Skogens sønner

Dagbladets sportskommentator Esten O. Sæther forteller at **Petter Northug** forlot

Beitostølen i helga med en oppblåsbar **Barbara** i fanget.

Dette var – ifølge Sæther – en artig **gag**, som viser den moderne langrennsløper:

Dette er ingen skogens sønn på vei ut i den deilige stillheten, ingen Ole Ellefsæter med røde georginer i ruta.

Nå var det – som alle vet – **Gjermund Eggen** som sang om raue georginer i glasset, mens Ole Ellefsæter vendte hjem til **myra der multeblostm gror.**

En moderne mann.

Gode råd

Politiet rykket i går ut med en advarsel mot å **tirre Obamas livvakter** under Oslo-besøket.

Situasjonsavhengig.

Oppstår det en situasjon idet presidenten ankommer, er det viktig at folk ikke unødvendig setter seg i en vanskelig situasjon, sier stabssjef Johan Fredriksen i Oslo politidistrikt til Aftenposten.

Det er dette som kalles **spesifikk veiledning.**

Gjenbruk

Bergens Tidende skriver om fordeling av midler til talentutvikling i fotball, under overskriften **Smuler til Brann.**

Godt at restene av pepperkakehusbyen kunne brukes til **noe.**

Bingo!

Som et plaster på såret har regjeringen utnevnt **Lars Sponheim** som ny **styreleder i Norsk Tipping.**

Formodentlig på grunn av hans skråsikre spådommer om at Venstre kom til å gjøre et godt valg.

teppet@klassekampen.no